

видів насильства, здійснюється з використанням електронного цифрового підпису, сумісного з програмним забезпеченням цього Реєстру [8, ст. 16, п. 7].

О. Постол пропонує застосовувати в Україні такі засоби інформаційних технологій, як електронні GPS браслети. Останні використовуються в Австралії у випадках підвищеного ризику для життя постраждалих осіб, які також мають окремий прилад, що попереджає сигналом тривоги про наближення кривдника [7, с. 166].

Державною соціальною програмою запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року передбачено застосування скоординованих національних, регіональних та місцевих інформаційно-комунікаційних кампаній. Їхнє завдання – підвищення рівня поінформованості населення про сутність, ознаки, причини та наслідки домашнього та гендерно зумовленого насильства [1, п. 2].

Таким чином, застосування інформаційних технологій в системі протидії гендерно зумовленому насильству в Україні сприяє усвідомленню масштабів проблеми; попередженню повторних випадків вчинення насильства; прискоренню здійснення заходів у сфері протидії насильству; удосконаленню планування видатків із бюджетів всіх рівнів на забезпечення захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб; покращенню якості надання соціальних послуг постраждалим особам.

Література:

1. Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#n16>
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: офіційний переклад. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>
3. Крамар О. У 2020 році в Україні за домашнє насильство засудили 921 людину. Це вчетверо більше, ніж у 2019-му. *Громадське*. 2021. 15 берез. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-2020-roci-v-ukrayini-za-domashnye-nasilstvo-zasudili-921-lyudinu-ce-vchetvero-bilshe-nizh-u-2019-mu>
4. Луценко Є. В Україні зафіксували понад 200 тисяч звернень про домашнє насильство у 2020 році. *Громадське*. 2021. 10 берез. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyach-zvernenn-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci>
5. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
6. ООН занепокоєна сплеском домашнього насильства в період пандемії. *Укрінформ*. 2020, 9 квітн. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3002481-oon-zanepokoena-spleskom-domashnogo-nasilstva-v-period-pandemii.html>
7. Постол О. І. Сучасні інформаційні технології як засіб учинення домашнього насильства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 163-168.
8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

ГЕНДЕРМЕЙНСТРІМІНГ ЯК ВИМОГА УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Фесенко Тетяна Григорівна

доктор технічних наук, професор,
професор кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

Відомо, що гендерно-орієнтовані стратегії сталого розвитку актуалізовані глобальними цілями (Sustainable Development Goals, SDGs) як у площині спеціально окресленої цілі (SDG:5 – забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат), так і окремих гендерно-сенситивних завдань у всіх інших цілях (SDG:1-4, 6-17). Зокрема, ціль SDG: 1 – подолання бідності – окреслена завданнями: «скоротити вдвічі частку бідних чоловіків, жінок та дітей різного віку» (1.2), «забезпечити для усіх чоловіків та жінок, особливо незаможних та вразливих категорій, рівні права на економічні ресурси, а також доступ до базових послуг, володіння і розпорядження землею та іншими формами власності, успадкованого майна, новітніх технологій і фінансових послуг (1.4). Гендерний контекст цілі SDG:2 «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства» міститься у завданні 2.2 («...забезпечити харчування

дівчат підліткового віку, вагітних жінок», 2.3 (збільшити доходи малих виробників продуктів харчування, у т.ч. жінок, фермерських сімейних господарств шляхом безпечного та рівного доступу до землі, інших виробничих ресурсів сільськогосподарського виробництва, знань, фінансових послуг, ринків». Результативність виконання завдань цілі SDG:3 (забезпечення здорового способу життя) визначається, зокрема, гендерно-сенситивними показниками «охоплення базовими послугами з охорони репродуктивного, материнського, дитячого здоров'я»: знизити глобальний коефіцієнт *материнської смертності* (3.1); зменшити смертність серед новонароджених і дітей віком до 5 років (3.2). Також необхідним завданням оголошено: «забезпечити загальний доступ до послуг з охорони репродуктивного здоров'я, планування сім'ї (3.7).

Оскільки завдання з досягнення гендерної рівності містяться не тільки в рамках SDG:5, а й наскрізно в усіх глобальних цілях сталого розвитку, у національних стратегіях та програмах сталого розвитку важливо враховувати кроссекторальність гендерної проблематики. Моніторинг стратегій сталого розвитку, оцінку результативності національних програм у досягненні SDGs здійснює Комісія ООН зі сталого розвитку, визначаючи індекс сталого розвитку (Index Sustainable Development, ISD). ISD складається з низки показників, що відображають й гендерну статистику (доходи, бідність, тривалість життя та ін.): індекс гендерного розвитку (Gender Development Index, GDI) [1], індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index, GII) [2].

Зусилля країн щодо досягнення цілей сталого розвитку, визначених ООН на період 2015-2030 рр., зумовлюють необхідність вироблення гендерно-орієнтованого управління програмами, спроможного відслідковувати кореляції із завданнями за 17 SDGs [3, р. 7]. Це, зі свого боку, скеровує публічне управління на застосування гендермейнстрімінгового (gender mainstreaming) підходу. Такий підхід Економічна та соціальна рада ООН (ECOSOC) рекомендує застосовувати в управлінні програмами сталого розвитку з метою оцінки програмних заходів, їх значущості з погляду зменшення гендерних розривів у становищі (економічному, соціальному тощо) жінок і чоловіків. Стандартом сталого управління проектами (The GPM Global P5 Standard for Sustainability in Project Management) [3, р. 5] також передбачено необхідність відстеження гендерних індикаторів для отримання кращого результату. Зазначається, що в глобальних умовах обмежених ресурсів, в управлінні програмами важливо фокусуватися на «прискорювачах» політики сталого розвитку, якими можуть бути й гендерно-орієнтовані програмні заходи. За оцінками експертів, вирішення гендерно-чутливих завдань глобальних цілей (SDGs) може спричинити синергетичний ефект для досягнення, як цілі щодо гендерної рівності (SDG 5), так і інших 16 цілей [4].

Отже, глобальна ситуація вимагає від управлінських структур здатності враховувати гендерні особливості стейкхолдерів та вирішувати гендерно-чутливі програмні завдання. Через це в архітектурі програмного управління «гендерні вставки» мають бути передбачені на всіх етапах: від формулювання місії до кінцевих результатів. На стадії ініціації програми варто передбачити гендерний аналіз потреб стейкхолдерів, на стадії планування – гендерне бюджетування програмних заходів. Водночас експертами зазначається, що питання моніторингу та оцінки запланованих програмних заходів/результатів з погляду того, як вони впливають на життєдіяльність жінок та чоловіків, часто залишаються неартикульованими. В управлінні програмами сталого розвитку застосування принципів гендерного бюджетування дозволяє забезпечувати баланс інтересів жінок і чоловіків у програмних діях. Гендерний аналіз програм дозволяє критично оцінювати досягнення, як кількісних показників, так і якісних («позитивних соціальних змін»).

«Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок і дівчат» (Sustainable Development Goals, SDG:5) передбачає вирішення наступних завдань: ліквідувати усі форми гендерно обумовленої дискримінації (5.1); ліквідувати всі форми насильства щодо жінок та дівчат як у публічній, так і приватній сферах, у тому числі торгівлю людьми та інші види експлуатації (5.2); визнавати і цінувати неоплачувану працю з догляду й роботу з ведення домашнього господарства, надаючи комунальні послуги, інфраструктуру та систему соціального захисту і заохочуючи принцип спільної відповідальності у веденні господарства і в сім'ї (5.4); забезпечити всебічну і реальну участь жінок, а також рівні можливості для лідерства на всіх рівнях прийняття рішень у політичному, економічному та суспільному житті (5.5); забезпечити доступ до послуг у галузі охорони репродуктивного здоров'я та до реалізації репродуктивних прав (5.6). Важливо також зазначити, що досягнення гендерних цілей має здійснюватися шляхом «активного використання високоефективних технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій» (5.b) [5].

Залежно від рівня імплементації принципів гендерної рівності в систему програмного управління, спроможності застосовувати спеціальні методики та інструменти (такі, як формування гендерної статистики, гендерний аудит, гендерне бюджетування, гендерна експертиза тощо), пропонується оцінювати управління програмами сталого розвитку за 8 рівнями гендерної зрілості [6-7].

Отже, імплементація гендерно-орієнтованого підходу в програми сталого розвитку має вибудовуватися шляхом «перезавантаження» інформаційно-комунікаційної структури управління у напрямку гендерно-відповідального виконання програмних заходів.

Література:

1. Human Development Reports: Gender Development Index (GDI). URL: <http://hdr.undp.org/en/content/gender-development-index-gdi>.
2. Human Development Reports: Table 4: Gender Development Index (GDI). 2017. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/GDI>.
3. Fesenko T., Fesenko G. Developing gender maturity models to project and programme management. *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. № 1/3(85). P. 46–55. doi: 10.15587/1729-4061.2017.28031.
4. Цілі сталого розвитку 2016-2030. United Nations Ukraine. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.
5. Фесенко Т. Г. Офіс гендерно-орієнтованого управління проектами: принципи моделювання. *Управління розвитком складних систем*. 2017. № 29. С. 86-94.
6. Fesenko T., Shakhov A., Fesenko G. Modeling of maturity of gender-oriented project management office. *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. Vol. 5. № 3(89). P. 30–38. doi: 10.15587/1729-4061.2017.110286.

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МОЛОДЬ УКРАЇНИ»

Фесенко Галина Григорівна

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри історії і культурології Харківського національного
університету міського господарства імені О. М. Бекетова

У сучасних контекстах соціальних програм гендерно-сенситивні індикатори стають невід’ємним компонентом. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» (далі – Програма) є важливим «практичним полем» для впровадження гендерної політики. Прикметно, що процес реалізації Програми на 2016-2020 роки передбачав застосування гендерного підходу для «здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів». Загальновідомо, що інтеграція гендерного підходу є глобально прийнятою стратегією для просування гендерної рівності та передбачає оцінку впливу будь-якої запланованої дії на жінок і чоловіків, включаючи законодавство, стратегії або програми, в усіх сферах і на всіх рівнях. Ця стратегія створена, щоб жіночі, так само як і чоловічі, потреби у рівній мірі були складовою усіх програм сталого розвитку [1].

У новій Програмі на 2021-2025 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579) гендерний підхід для здійснення оціночних заходів не зазначений, а передбачено застосування лише одного інструменту гендерного підходу – гендерно-сегрегованої статистики. В частині «шляхів і способів розв’язання проблеми» новою Програмою передбачено «здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів, які базуються на основі даних, структурованих за статтю, віком, місцем проживання та іншими ознаками, що передбачає проведення аналізу становища дівчат, жінок, хлопчиків та чоловіків у суспільстві» [2]. Також у Програмі висвітлена наступна гендерна перспектива: «сприяти розвитку молоді та усуненню бар’єрів, щоб жодна з її груп, незалежно від статі, віку, місця проживання, психологічних і фізичних здібностей, інвалідності та інших ознак у всіх сферах життєдіяльності, не була прямо чи опосередковано виключена із суспільства та мала можливість реалізувати в Україні свій потенціал». Отже, Програмою концептуально окреслено коло необхідних заходів, спрямованих на усунення бар’єрів для самореалізації молоді, у тому числі гендерно обумовлених.

Така гендерна перспектива Програми дещо відрізняється від глобальної гендерної політики, що оперує передусім «гендерними розривами» у соціальному, економічному політичному становищі жінок та чоловіків. Світовий Економічний Форум рекомендує вимірювати гендерний прогрес субіндексами гендерних розривів (Global Gender Gap Index, GGGI): 1) економічні можливості (розрив в оплаті праці за аналогічну роботу, а також співвідношення жінок і чоловіків у законодавчій владі, топ-менеджменті і серед технічних і професійних працівників); 2) рівень освіти (розрив між жінками і чоловіками у доступі до початкової, середньої (професійно-технічної) і вищої освіти); 3) здоров’я і тривалість/якість життя жінок і чоловіків; 4) розширення політичних прав та можливостей (розрив між чоловіками та жінками у залученні до прийняття політичних рішень на рівні посад у публічному управлінні) [3].

За рейтингом 2021 року, Україна має максимальний субіндекс «рівня освіти» – 1,000, досить високий показник «здоров’я» – 0,978, а рівень «політичних прав» (0,147) є низьким, так само, як і гендерні розриви в економічних можливостях (0,732) [4]. Враховуючи зобов’язання України щодо зменшення гендерних розривів, можна припустити, що гендерна компонента державної цільової соціальної програми